

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота

з японської філології

на тему:

Історизми та архаїзми в японській мові

Студентки групи Яп04-21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми:

Японська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),

перша – японська

Возної Олександрі Володимирівни

Науковий керівник:

Дементьєва Тетяна Сергіївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЗМІВ ТА АРХАЇЗМІВ.....	5
1.1 Визначення терміну «історизм». Активна і пасивна лексика.....	5
1.2 Визначення терміну «архаїзм». Види архаїзму.....	7
1.3 Методологія дослідження архаїзмів та історизмів.....	9
Висновки до 1 розділу.....	9
РОЗДІЛ II ІСТОРИЗМИ І АРХАЇЗМИ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	11
2.1 Архаїзми і історизми, що повністю вийшли з ужитку в сучасній японській мові.....	11
2.2 Застарілі слова, що все ще можуть використовуватись в сучасній японській мові.....	23
Висновки до 2 розділу.....	24
ВИСНОВКИ.....	26
АНОТАЦІЯ.....	27
СПИСОК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ВСТУП

Японська мова є не тільки цікавою для вивчення, а й досить багатогранною, що створює велику територію для розширення знань. Це дозволяє перейнятися різними культурами, походженнями слів та термінів, традицій, тощо. Кожний канджі містить в собі дивовижні поєднання і глибоку історію, що можна дослідити та почати краще як розуміти мову, так й самих японців. Саме тому застарілі японські слова можуть не тільки поповнити словниковий запас, а й перейнятися глибинністю культури.

Актуальність дослідження зумовлена важливістю розуміння значення застарілих слів для допомоги в перекладах старої японської літератури та наукових історичних статей.

Мета дослідження є аналіз японських історизмів та архаїзмів, виявлення їхніх сучасних аналогів та можливість використання їх у сучасному мовленні.

Завдання:

1. Визначити поняття «історизм» і «архаїзм».
2. Виявити всі можливі застарілі слова, а також слова, якими вони були замінені, якщо такі є.
3. Класифікувати наявні історизми і архаїзми.
4. Розглянути застарілі слова, які можуть використовуватись зараз.

Об'єктом дослідження є архаїзми та історизми японської мови.

Предметом є функціонування застарілих слів у сучасній японській мові.

Матеріал дослідження: 148 застарілих слів, що були взяті з англо-японських та українсько-японських словників, японських статей.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання історизмів та архаїзмів під час перекладу застарілих матеріалів або літератури.

Наукова новизна: застарілі слова були класифіковані, що допоможе у подальшому вивченню і легшому виявленні періоду існування японських історичних матеріалів.

Методи дослідження: описовий метод (пояснює особливість, будову та функцію певної мовної одиниці), порівняльно-історичний аналіз (допомагає способом порівняння встановити схожість і відмінність мовних одиниць), узагальнення інформації.

Обсяг і структура: курсова робота складається із вступу двох розділів із підрозділами, загальних висновків, списку використаних джерел та анотації японською мовою. Обсяг роботи: 29 сторінки. Список використаних джерел містить 17 найменувань.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЗМІВ ТА АРХАЇЗМІВ

1.1 Визначення терміну «історизм». Активна і пасивна лексика.

Застарілі слова – це слова, а також їхні окремі значення, що на даному етапі розвитку мови вийшли з загального вжитку. Вони мають свою ступень застарілості, тому їх поділяють на історизми і архаїзми (Білодід, 1973).

Слова, що служать назвами таких предметів, явищ і тощо, які зникли і не використовуються у сучасності, називають **історизмами** (死語/шіго/廢語 /хайго/).

До них можна віднести такі слова як «синовець» або «братанич», що зараз мають значення «син брата»; назви одиниць виміру – волока, корх; боярин, кошовий, січовик. Історизми відносяться до різноманітних сфер: державного устрою, соціальних відносин, військової справи, побуту, тощо. Серед цих лексичних шарів окремо виділяються історичні власні імена і географічні назви, що являють собою давні назви країн, держав, міст, рік, морів (Запорізька Січ, Річ Посполита). Але до цих слів в основному належать назви понять матеріальної культури (одягу, їжі, знарядь праці, зброї, грошей), соціально-політичні сфери, професії, звичаї та обряди, які існували у ту епоху. Вони використовуються як засіб номінації при зображенні певного проміжку часу (Білодід, 1973).

В підручнику для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів, автором якої є І. П. Ющук, вказано, що історизми поділяють на такі групи:

- 1) Назви давніх суспільно-політичних реалій: кріпак, вельможа, цариця, цар...
- 2) Назви колишніх професій: мечник, лучник, списник...
- 3) Назви застарілих знарядь праці, зброї: рало, соха, ступа...
- 4) назви не вживаних тепер предметів одягу: жупан, кирея, кунтуш...
- 5) Назви старовинних грошових одиниць та одиниць міри: дукат, червінець, гривеник...
- 6) Назви зниклих народів, племен: гуни, печеніги, торки...

Ось декілька цікавих прикладів історизмів в японській мові:

- 鉄火 /текка/ - випробування вогнем
- 雑歌 /дзо:ка/ - вірші на різні теми (у поетичних антологіях)
- 辰の刻 /тацу-но коку/ - «година Дракона» (восьма година ранку)
- 台帳 /дайчьо:/ - писарська книга (в якій записували відомості про населення,

податки і повинності)

(Комарницька, & Комісаров, 2012)

Однак, не дивлячись на те, що історизми не використовуються у наш час, їх все одно можна побачити у деякій літературі або наукових творах, статях.

З всієї цієї інформації ми приходимо до висновку, що історизми належать до **застарілої лексики** - це лексика досить вузького стилістичного призначення. Лексика поділяється на **активну і пасивну**.

До пасивної лексики мови належать слова, які вже рідко вживаються. Сюди належать усі застарілі слова і нові слова, які недавно виникли і ще не ввійшли до поширеного вжитка, діалектизми тощо.

Ступінь застарілості слова визначають кількома факторами (Комарницька, & Комісаров, 2012):

- 1) місцем слова у лексичній системі мови;
- 2) поширеністю і тривалістю його вживання у минулому у межах активної лексики;
- 3) зв'язками зі спорідненими словами;

До активної лексики сучасної української мови належать загальнонародні слова, які не мають ознак застарілості: *земля, світло, вільний, білий*, а також слова і терміни, що широко використовуються в різних спеціальних галузях науки, техніки, культури: лексикологія, теодоліт, інтеграл. Застарілі слова можуть входити до активного словника як назви відроджених у нових умовах реалій: *гетьман, гривня*, а також з набуття нового значення: *більшовик* – член більшості у Верховній Раді; *баталія* – сварка, бійка. (ВсеОсвіта).

Активна лексика також містить в собі **неологізми** – нові слова, які з’являються в мові для того, щоб позначити, назвати нові поняття, явища, процеси. Виникають неологізми внаслідок розвитку, змін у суспільному житті, особливо в науці, техніці, мистецтві і т. ін. На думку А. Грищенка, «...статус неологізмів відповідні слова зберігають доти, доки вони не стають узуальними, тобто загальноновживаними, властивими усному і писемному мовленню якнайширших кіл носіїв літературної мови» (StudFiles). Вони поділяються на дві групи:

1) **Загальномовні неологізми** – називають нове поняття, виконують номінативну функцію, і, в свою чергу, поділяються на:

а) лексичні неологізми – нові слова, утворені за наявними в мові моделями (закордоння, пропрезидентський, пострадянський) або запозичені з інших мов;

б) семантичні неологізми – нові значення вживаних раніше в мові слів: наші (громадяни України), зелені (долари).

2) **Індивідуальні (авторські)** – дають іншу, емоційно-експресивну назву поняттю. Як правило, ці неологізми «зберігають» за собою авторство й завдяки своїй образності не переходять до розряду загальномовних. (Naurok.com)

Причини появи неологізмів у мові різні:

1) Потреба дати назви новим предметам і явищам: *дисплей, принтер, бейсбол...*

2) Потреба замінити назву зрозумілішою, прозорішою; такою, що більш відповідає внутрішнім законам мови, її словотвірним особливостям: *літак замість аероплан, вертоліт замість гелікоптер...*

3) Бажання знайти свіжі образні назви, властиве мові письменників: *бистроплин, вітровіння, сміхобризний...*

(Ющук, 2004)

1.2 Визначення терміну «архаїзм». Види архаїзму.

Архаїзми (古語 /кого/) – слова, які вийшли з активного вжитку тому, що їх із різних причин витіснили інші слова. Наприклад, замість давніх слів *чадо* стали використовувати *дитина*, замість *перст* – *палець*.

Архаїзми принципово відрізняються від історизмів. Якщо історизм - це назви застарілих предметів, то архаїзми - це застарілі найменування цілком звичайних предметів і понять, з якими ми постійно стикаємося в житті.

Завдяки українській мовознавці та докторці філологічних наук Л.В. Шевченко, зараз ми маємо класифікацію архаїзмів і поділяєм їх на такі типи:

- 1) Власне лексичні – слова, що застаріли в цілому (чадо, ректи, понеже);
- 2) Лексико-фонетичні – відрізняються від сучасних тільки одним чи кількома звуками або місцем наголосу (сей, паспорт);
- 3) Лексико-морфологічні – застарілі словоформи та граматичні характеристики слова (люде — сучасні люди);
- 4) Лексико-словотвірні – відрізняються від сучасних однокореневих синонімів – суфіксом або префіксом (податель, подаяніє, возгордиться);
- 5) Лексико-семантичні – застарілими є лише окремі значення (лікоть – міра довжини, живіт – життя)

Наведемо кілька прикладів архаїзмів у японській мові:

- 僕 /шімобе/ - слуга, якому на зміну прийшло слово 使用人/шійо:нін/;
- しかも/шікамо/ - так, яке в активному вжитку було замінене на てんなふう
に/соннафу:-фу/;
- 群臣 /гуншін/ - чиновництво, замість якого нині вживають слово 役人
/якунін/;
- 漁り /ісарі/ - витіснене з активного вжитку синонімічним словом 漁業
/гьогьо:/;

(Комарницька, & Комісаров, 2012)

Загалом ми з'ясували, що архаїзми є доволі цікавим явищем. Їх можна побачити не тільки в творах і документах минулих століть, а й у наш час, бо їхнє використання може надати тексту більшого різноманіття, зробити його стилізованим та цікавим. Тому, хочемо зазначити деякі **функції архаїзмів у художніх творах:**

1. Вони надають мові більш серйозного та урочистого відтінку, що сприяє на сприйняття атмосфери в тексті;
2. Надає певній особі/персонажу мовні особливості та фарму;
3. Сприяє відтворенню певної історичної доби та його колориту;

1.3 Методологія дослідження архаїзмів та історизмів.

Дослідження застарілих слів, без перебільшень, дуже важкий і довгий процес. Він потребує обізнаності, часу і багато різних ресурсів. Тож зараз розберемо основні методи, що використовуються для вивчення архаїзмів та історизмів:

I. Зіставний метод – використовується для порівняння значення певного застарілого слова у різні епохи, щоб чіткіше зрозуміти його значення та, якщо потрібно, процес зміни його значення.

Наприклад, слово «侍» (samurai) в «Повість про Генджі», яка була написана в 11 сторіччі, мало значення в основному особистих охоронців знаті, а вже в 17 сторіччі «侍» вже почало сприйматись як воїни, що мають честь і силу.

II. Порівняльно-історичний метод – вивчає саме історичні зміни в лексиці.

III. Семантично-стилістичний метод – вивчає зв'язок між мовною одиницею і її стилістичним забарвленням.

IV. Метод компонентного аналізу – передбачає розбиття слова на складові компоненти та аналіз кожної з них окремо для розуміння семантики та функціонування слова.

Наприклад, слово «незнаний» можна розбити на суфікс «не», який вказаний на відсутність чогось, корінь «знан», що може мати значення «відомий», «поширений», та суфікс «ий», що показує приналежність. (Пашенько, 1996)

Висновок до розділу I

В цьому розділі ми дослідили, що застарілі слова вийшли з ужитку через неактуальність їхнього використання у сучасності або знайденому синоніму, що є більше нагальний. Вони поділяються на історизми і архаїзми.

Ми визначили, що історизми – це слова, які повністю зникли з сучасного мовлення і більше не використовуються. До таких слів частіше всього належать лексика, що позначала стародавні професії, посади, народи, одяг, тощо. Але іноді ці слова можна побачити в наукових статтях.

Архаїзми – це слова, що вийшли з загального вжитку, бо їм на заміну прийшли сучасні синоніми. Вони мають чітку різницю між історизмами, тому їх складно переплутати. Також ці слова можна поділити на: власне лексичні, лексико-фонетичні, лексико-морфологічні, лексико-словотвірні та лексико-семантичні. Архаїзми можна набагато частіше побачити у сучасних літературних творах, ніж історизмів, бо вони можуть надати мові більше урочистого відтінку, сприяти атмосфері певної історичної доби в тексті і надати персонажу мовні особливості.

Застаріла лексика поділяється на пасивну і активну. Пасивна лексика – слова, які виходять чи вже вийшли з ужитку. До активної лексики належать слова, що постійно вживаються в сучасному житті. Сюди входить неологізми.

Неологізм – це нові слова, що зараз з'являються в мовленні для змоги описати сучасну реальність. Вони поділяються на загальнономовні й індивідуальні.

Також ми дізнались, що є 5 основних методів дослідження застарілих слів: зіставний, порівняльно-історичний, семантично-стилістичний методи та компонентний аналіз.

Отже, застарілі слова, хоч і вийшли або виходять з ужитку, все ще є цікавою темою для дослідження та можуть відкрити багато аспектів життя наших предків. Але деякі з архаїзмів та історизмів до сих пір є актуальними у деяких творах і фільмах, допомагаючи чіткіше показати певну історичну добу, додати шарму.

РОЗДІЛ II

ІСТОРИЗМИ І АРХАЇЗМИ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

2.1 Архаїзми і історизми, що повністю вийшли з ужитку в сучасній японській мові.

Японія – країна, що має довгу історію, велику кількість обрядів і традицій. Вона пройшла довгий розвиток, як й її мова. Навіть у сьогоденні японська мова, пройшовши цей великий і тернистий шлях, вважається мовою, що розвивається. Та це не дивно, бо, маючи стільки цікавих і глибинних слів, термінів, граматичних конструкцій, – складно залишатись на місці і не приймати щось нове. Але такий стрімкий розвиток і поява нового – не означає, що не залишається нічого цікавого у минулому. Тож зараз поговоримо про застарілі слова, що повністю вийшли з ужитку.

Японія має досить багато історизмів, що стосуються не тільки традиційних речей, подій, тощо, а й політичного життя країни. Тому, для найкращого сприйняття, використовуючи українсько-японські та англо-японські словники, ми спробуємо класифікувати слова на «політичні» та «неполітичні». Політичні ж поділимо за тим, в якому періоді вони були створені або найбільше використовувались.

1 - Політичні історизми:

1) Період Хейан (794-1185)

左大臣 (sadaijin) – Міністр лівих справ. Урядова посада в пізні періоди Нара та Хейан.

摂家 (sekke) – П'ять будинків регентів клану Фуджівара.

源平合戦 (genpei gassen) – Конфлікт між кланами Тайра та Мінамото в період пізнього Хейан, що завершився поразкою Тайра.

2) Період Камакура (1185-1333)

北条氏 (hōjō uji) – Японська самурайська родина, яка контролювала

спадковий титул 執権 (shikken) шьогунату Камакура між 1203 і 1333 роками.

元弘の乱 (genkō no Ran) – Громадянська війна, яка ознаменувала падіння шьогунату Камакура та кінець влади клану Ходзьо.

地頭 (jitō) – Земельні розпорядники, призначені шьогуном, особливо в шьогунатах Камакура та Муромачі.

刀狩 (katanagari) – «Полювання на мечі». Конфіскація зброї в кінці XVI ст.

六波羅探題 (rokuhara tandai) – Висока посада за шьогунату Камакура.

侍所 (samurai-dokoro) – Рада наглядачів. Офіс шьогунатів Камакура та Муромачі.

政所 (mandokoro) – Головний керівний орган 幕府(bakufu) при Камакури.

問注所 (monchujo) – Суд правосуддя при Камакури.

執権 (shikken) – Регент, який діє від імені шьогуна Камакура.

神祇官 (jingikan) – Департамент богослов'я, японська імперська бюрократія, заснована у VIII столітті. (також відомий як Департамент синтоїстських справ, Департамент обрядів, Департамент культу, Рада богословів).

3) Період Муромачі (1333-1573)

足利氏 (ashikaga) – Японський самурайський клан і династія, яку заснував шьогунат Ашікага і правила Японією приблизно з 1333 до 1573 року.

享徳の乱 (kyōtoku no Ran) – Довга серія сутичок і конфліктів, яка велась за контроль над регіоном Канто в Японії в 15 столітті.

応仁の乱 (ōnin no Ran) – Громадянська війна, яка тривала з 1467 по 1477 роки в період Муромачі.

4) Період Едо (1603-1868)

幕藩体制 (bakuhan taisei) – Система правління епохи Едо, що характеризується центральною владою **幕府** (bakufu) та місцевою автономією **藩** (han) – ленне володіння самурайського роду на чолі з **даймьо** (представники заможних самурайських родів).

町人 (chōnin) – Міщани, купці, ремісники та робітники епохи Едо.

石高 (kokudaka) – Оцінка річної врожайності сільськогосподарських угідь, а також податків протягом періоду Едо.

参勤交代 (sankin kōtai) – «Почергове відвідування». Політика Токугава, згідно з якою **大名** (daimyō) мав проводити кожен другий рік в Едо.

尊王攘夷 (sonnō jōi) – «Шануй імператора, вижени варварів», політичне гасло в останні роки періоду Едо для повалення шьогунату Токугава.

譜代大名 (fudai-daimyō) – клас **大名** (daimyō) шьогунаті Токугава в Японії, які були його спадковими васалами.

旗本 (hatamoto) – «Прапороносці». На початку це слово стосувалося військового табору шьогуна. Пізніше його використовували для чоловіків, які охороняли табір, посаду, на яку шьогун Токугава призначив васалів нижчого рангу, які воювали на його боці в битві при Секігахара (1600), та їхніх нащадків. Також вони мали вищий ранг ніж **御家人** (gokenin).

寺社奉行 (jisha bugyō) – Наглядач храмів і святинь під час шьогунату Токугава.

京都所司代 (kyōto shoshidai) – Губернатор Кіото та найвищий представник шьогунату Токугава в місті

大坂城代 (ōsaka jōdai) – Комісари або губернатори, високопосадовці шьогунату Токугава.

老中 (rōjū) – Одна з найвищих державних посад за шьогунату Токугава.

鎖国 (sakoku) – Політика національної ізоляції під час шьогунату Токугава.

親藩大名 (shinpan-daimyō) – Клас 大名 (daimyō) в шьогунаті Токугава в Японії, який був певним родичем шьогуна .

尊王攘夷 (sonnō jōi) – «Шануй імператора, вижени варварів», політичне гасло в останні роки періоду Едо для повалення шьогунату Токугава.

大老 (tairō) – Найвищий чиновник у шьогунаті Токугава та головний політик. Регент за відсутності шьогуна або у випадку, якщо шьогун був недієздатним.

天領 (tenryō) – Земля під прямим контролем шьогунату Токугава.

若年寄 (wakadoshiyori) – «Молодші старійшини». Урядовці високого рангу в шьогунаті Токугава 17-го століття.

江戸 (edo) – Стара назва Токіо, коли він був резиденцією шьогунату Токугава.

海禁 (kaikin) – «Морські заборони», накладені шьогунатом Токугава приблизно з 1635 по 1853 рік.

外様大名 (tozama-daimyō) – «Зовнішній 大名 (daimyō)». Неспадкові феодали, які підпорядковувалися Токугаві після битви при Секігахарі та зазвичай були виключені з участі в уряді.

5) Період Мейджі (1868-1912)

太政官 (dajōkan) – Велика державна рада. Вищий орган уряду Мейджі до 1885 року.

富国強兵 (fukoku kyōhei) – «Збагачуй державу, зміцнюй військо», національне гасло епохи Мейджі.

元老 (genrō) – Неофіційне найменування, яке давали старшим державним діячам в епоху Мейджі, які стали головними радниками імператора з правом вибирати та рекомендувати імператору прем'єр-міністрів для призначення

財閥 (zaibatsu) – Промислові та фінансові об'єднання конгломератного типу, які домінували в японській економіці між періодом Мейджі та Першою світовою війною.

廃仏毀釈 (haibutsu kishaku) – Течію думок раннього періоду Мейджі, яка виступала за вигнання буддизму з Японії.

文明開化 (bunmei kaika) – «Цивілізація та просвітництво». Ранній рух епохи Мейджі, спрямований на реорганізацію Японії відповідно до західної цивілізації. Уряд прагнув модернізації в усіх сферах життя і сприяв впровадження західного способу життя і ідей.

蝦夷共和國 (ezo kyōwakoku) – Короткочасна сепаратистська держава, заснована в 1869 році на острові Езо (нині Хоккайдо).

6) Інші періоди

後北条氏 (gohōjōshi) – Також відомий як клан Одавара Ходжьо. Могутній клан воїнів періоду Сенгоку, який перейменував себе на честь початкового клану Ходжьо з Камакури.

長岡京 (nagaokakyo) – Столиця Японії з 784 по 794 (після Нари, до Хейан (Киото)).

開国 (kaikoku) – Відкриття японської нації для іноземних країн і торгівлі в 1853 році.

律令制 (ritsuryō-sei) – Централізована імперська система правління періоду Нара.

7) Відносяться до декількох і більше періодів

幕府 (bakufu) – Уряд шьогунату. Дослівно перекладається як «уряд в наметовому штабі», «наметове містечко». У такому штабі головнокомандуючий був мозковим центром і віддавав накази своїм військам. (також 幕府 може відноситись саме до місця розташування уряду)

武士 (bushi) – Клас воїнів, що представляли Японію X—XIX століття.

武士道 (bushidō) – Кодекс честі самураїв. Приблизно аналогічно західному лицарству.

大名 (daimyō) – Феодал, воєначальник. Титул, наданий найбільшому з військових лордів-землевласників, які керували значною кількістю васалів 家人 (kannin) з десятого до середини дев'ятнадцятого століття.

太政大臣 (dajō daijin) – Головний міністр, глава 太政官.

御家人 (gokenin) – Назва для васалів шьогуна.

兵農分離 (heino bunri) – Соціальна сегрегація самураїв і селян наприкінці XVI на початку XVII ст.

院政 (insei) – Монастирське правління. Правління імператора, який зрікся престолу.

姓 (kabane) – Спадкові титули, що використовувалися разом із назвою клану для позначення рангу та політичного становища.

関白 (kanpaku) – Головний радник і регент імператора.

家老 (karō) – Старші посадовці самураїв і радники на службі у 大名 (daimyō).

公武合体 (kōbu gattai) – «Союз імператорського двору та шьогунату». Політика, що спрямована на політичну координацію між 幕府 (bakufu) та імператором.

国司 (kokushi) – Губернатор провінції.

国体 (kokutai) – Японське національне утворення: державний устрій, суверенітет, національна самосвідомість, тощо.

公家 (kuge) – Придворне дворянство.

王政復古 (ōsei fukko) – Імперська реставрація.

浪人 (rōnin) – Самурай без господаря у феодалній Японії.

征夷大將軍 (seii tai shōgun) – «Головнокомандуючий експедиційним корпусом проти варварів». Офіційний титул шьогуну.

摂政 (sesshō) – Титул регента, що діє від імені малолітнього імператора або правлячої імператриці.

士農工商 (shinōkōshō) – Ієрархічна структура соціального класу, заснована на чотирьох професіях або кастах: самураї, селяни, ремісники та торговці.

守護 (shugo) – Військовий губернатор, який призначений шьогуну для нагляду за однією або кількома провінціями.

枢密院 (sūmitsuin) – Таємна рада, дорадча рада при імператорі.

太閤 (taikō) – Титул 関白 (kanpaku) у відставці

右大臣 (udaijin) – Правий міністр. Молодший державний міністр, який контролює всі гілки Великої державної ради.

氏 (uji) – Родинні групи і традиційні японські клани.

氏上 (ujijo) – Голова 氏 (uji).

足輕 (ashigaru) – Феодалні піші воїни, що походять із селянського або простого класу, а не з спадкового класу воїнів самураїв.

別当 (bettō) – Керівник цивільної, військової чи релігійної установи.

奉行 (bugyō) – Титул, який присвоювали чиновникам-самураям у феодалній Японії. Часто перекладається як комісар, магістрат або губернатор.

侍 (samurai) – Японський феодалний шляхетний клас воїнів.

Для зручності «неполітичні» історизми ми також класифікуємо.

2 - Неполітичні.

1) Речі

埴輪 (haniwa) – Збірний термін для неглазурованих глиняних циліндрів і порожнистих скульптур, які прикрашали поверхню великих гробниць.

古墳 (kofun) – Надмогильний пагорб, курган.

琴 (koto) – Традиційний 13-струнний інструмент.

猿股 (sarumata) – Тип одягу, який чоловіки носили, щоб захиститися від холоду.

別珍 (becchin) – Оксамитова тканина, яка виткана з бавовни.

兜 (kabuto) – Бойовий шолом самурая.

万古 (banko) – Японський фаянсовий посуд, виготовлений на рубежі 19-20 століть.

掛け軸 (kakejiku) – Висячий настінний сувій.

襷鼻褌 (fundoshi) – Традиційна японська білизна для дорослих чоловіків.

風呂敷 (furoshiki) – Пакувальна тканина, яка використовується для перенесення або зберігання речей.

下駄 (geta) – Традиційні японські дерев'яні сандалі.

印籠 (inro) – Невелика коробочка з відділеннями для дрібних особистих речей, переважно ліків.

尺八 (shakuhachi) – Різновид японської флейти, традиційно виготовленої з бамбука.

隅田 (sumida) – Кераміка, вироблена на рубежі 19 і 20 століть у Токіо.

屏風 (byōbu) – Декоративна багатопанельна відкидна ширма.

2) Зброя

小太刀 (kodachi) – Один із традиційних японських мечів, які використовували самурайський клас феодальної Японії. Буквально перекладається як «маленький або короткий меч». До сих пір точне використання цього меча невідоме. Його могли використовувати як додатковий меч до звичайного, або ж меч для підлітків.

日本刀 (nihontō) – Традиційний японський бронзовий меч. Їх виготовляли ще в період Яйої (1000 р до н.е. – 300 р. н.е.).

Також традиційні японські мечі поділяються на:

大太刀 (ōdachi) – великий меч;

野太刀 (nodachi) – польовий меч.

鐔 (tsuba) – Гарда для меча та частина кріплення для меча. Він встановлюється між лезом і рукояткою меча, щоб захистити руки користувача.

槍 (yari) – Традиційне японське лезо у формі прямого списа.

3) Префектури/провінції

備前 (bizen) – Стародавня провінція, що складається з частин сучасних префектур Окаяма, Ехіме та Хіого.

尾張 (owari) – Західні частини сучасної префектури Аїчі.

相模 (sagami) – Частина сучасної префектури Канагава.

4) Релігія

氏神 (ujigami) – Бог-охоронець або дух 氏 (uji).

武蔵 (jizou) – Статуя буддійського святого, опікуна дітей.

5) Мистецтво/дозвілля

槍術 (sōjutsu) – «Мистецтво володіння списом».

美人画 (bijinga) – Зображення красуні або молодого актора в театрі «Кабукі».

文楽 (bunraku) – Японський ляльковий театр, який зародився в 17 столітті.

歌舞伎 (kabuki) – Японський танцювальний і драматичний театр початку XVII століття.

鵜飼 (ukai) – «Ловля баклана» (дозвілля).

6) Події

切腹 (seppuku) – Почесне ритуальне самогубство. Також називається 腹切り (harakiri). Одна зі смертних кар для самурая. Живіт був урочисто розрізаний, а потім помічник відрізав голову зі спини. Самогубство дозволяло самураю зберегти свою честь, оскільки вважалося нечесним бути вбитим іншими.

乞巧奠 (kikauden/kikkauden) – Подія, яка прийшла з Китаю, на якій люди молились за вдосконалення навичок шиття, фарбування, ткацтва та поезії.

7) Люди

忍者 (ninja) – «Той, хто невидимий». Таємний агент або найманець феодальної Японії, який спеціалізується на шпигунстві, диверсіях, проникненні та вбивствах.

忍び (shinobi) – теж саме, що і 忍者 (ninja). Жінки 忍び (shinobi) можна було називати くのいち (kunoichi).

女方 (onnagata) – Актори чоловічої статі, які виконують жіночі ролі в театрі «Кабукі».

禿 (kaburo/kamuro) – Молода учениця куртизанки.

天皇 (tenno) – Імператор.

鐔 (tsuba) – Охоронець меча.

8) Інше

莊園 (shōen) – Приватні та часто автономні маєтки.

公家 (kuge) – Японський аристократичний клас.

御家 (oihe) – Особняк знаті. Вважався дуже почесним титулом для дворянського будинку.

土俵 (dohyou) – Місце, у якому відбувається поєдинок боротьби сумо.

平民 (heimin) – Громадяни великого міста.

Як можна помітити майже всі слова стосуються виключно історичних, політичних термінів або традиційних речей, які вже не використовуються або використовуються доволі рідко, бо їхня актуальність залишилась у певному періоду Японії.

Завдяки класифікації ми можемо детальніше побачити які саме слова належать до історизмів.

Архаїзми, що не використовуються, бо були замінені іншими:

За допомогою японських статей, мета яких допомогти молодим людям в розумінні слів, що використовувались і використовуються минулими поколіннями, ми, для комфортного аналізу, також класифікуємо слова на:

1) Іменники

衣紋かけ (emonkake) – Вішалка (для одягу). Зараз використовується слово ハンガー (hangā).

オーバー (ōbā) – Верхній одяг. Зараз використовується слово 上着 (uwagi).

とっくりセーター (tokkuri sētā) – Светр з високим горлом, водолазка, гольф. Зараз використовується ハイネック (hainekku), タートルネックセーター (tātorunekkusētā)

厠 (kawayu) – Туалет. Зараз використовується слова トイレ (toire).

帳面 (chōmen) – Записник, блокнот. Зараз використовується слова ノート (nōto).

チョンボ (chonbo) – Помилка, невдача. Зараз використовується слово 失敗 (shippai).

メリケン粉 (merikenko) – Борошно. Зараз використовується слово 小麦粉 (komugiko).

あきんど (akindo) – Торговець, купець. Зараз використовується слово 商売人 (shōbainin).

内隠し (uchikakushi) – Внутрішня кишень. Зараз використовується слово 内ポケット (uchipoketto).

ぎやまん (giyaman) – Скляний посуд. Зараз використовується слово ガラス製品 (garasu seihin).

水菓子 (mizugashi) – Фрукти. Зараз використовується слово 果物 (kudamono).

物取り (monotori) – Злодій, грабіжник, розбійник. Зараз використовується слово 泥棒 (dorobō).

けふ (kefu) – Сьогодні. Зараз використовується слово 今日 (kyō).

2) Дієслова

所望 (shomō) – Бажати, хотіти. Зараз використовується 欲しがる (hoshigaru).

往生する (ōjō suru) – Турбуватись, бути збентеженим. Один з сучасних еквівалентів 困り果てる (komari wa teru).

3) Прикметники

ハイカラ (haikara) – Модний, стильний. Зараз використовується слово おしゃれ (oshare).

潔い (isagiyoī) – Чесний, справедливий. Зараз використовується слово 正直な (shōjikina).

Можна побачити, що більшість слів є іменниками (предмети, назви, тощо), бо частіше всього саме вони потребують постійного розвитку і, відповідно, заміни на більш сучасні еквіваленти. Але це не заважає також дієсловам, прикметникам та іншим частинам мови, бути архаїзмом.

2.2 Застарілі слова, що все ще можуть використовуватись в сучасній японській мові.

Старі слова, не дивлячись на актуальність, мають свою чарівність у сучасному мовленні. Їх можна зустріти у художній літературі, щоб доповнити опис і діалоги певним шармом, чи навіть у звичайній розмові, коли людина може похизуватись своїм словниковим запасом.

Отже, застарілі слова, які можна зустріти в сучасній мові:

朧 (oboro) – «Туманний» вигляд, розпливчастий, незрозумілий, смутні (спогади).

時雨 (shigure) – Дощ, що йде з пізньої осені до зими.

十六夜 (izayoi) – Місяць після повного місяця; початок спадного місяця. В поетичному сенсі може мати значення «16 років» для позначення віку.

登竜門 (tōryū mon) – Означає вираз, який можна перекласти як «ворота успіху». Це стосується важливих іспитів/завдань для вступу в гарний університет або просування по службі (все, що є успіхом для людини).

摩天楼 (maten rō) – Хмарочос. Це стосується саме дуже великих будівель.

阿修羅 (ashura) – Це різновид індійського демона. Це слово використовується, коли ви бачите щось страхітливе і хочете зрівняти це з демоном.

不知火 (shiranui) – «Таємничі пожежі», які можна побачити вночі в районі моря. Раніше це вважалось загадковим явищем (тому така і назва), але виявилось, що це було фосфоресцентне світло (світло, що випромінюється при низьких температурах і викликається поглинанням випромінювання). Не дивлячись на те, що ця подія вже має своє пояснення – назву залишилась колишня.

紫電一閃 (shiden'issen) – Термін для позначення різкого відлиску світла, яке виникає, коли хтось швидко махає мечем. Зараз це слово використовується, щоб описати ситуацію, яка може миттєво і несподівано змінитись.

麟鳳龜竜 (rinpōkiryū) – Притча про мудреців, де описується чотири легендарних духовних звірів: жираф, фенікс, черепаха і дракон, які з'являються в той час, коли у світі панує мир. Якщо ви хочете зробити комплімент людині, якою захоплюєтесь, то можна використати це слово.

天真爛漫 (tenshinranman) – Необроблений, невибагливий. Може використовуватись, коли хочете сказати людині, що вона має невинну особистість.

雪魄冰姿 (seppaku hyōshi) – Людина, яка благородна, як сніг і холодна, як лід.

Як можна помітити, ці слова мають глибокі і поетичні значення, що є підтвердженням написаному вище.

Висновок до розділу II

У цьому розділі були досліджені історизми, що повністю вийшли з ужитку; архаїзми, що були замінені та слова, які все ще можна побачити або почути у сьогоденні.

З представлених історизмів ми виявили, що більшість з них так чи інакше пов'язанні з політикою, через довгу та різносторонню історію Японії. Але, не дивлячись на це, немало застарілих слів не мають зв'язку з даною сферою. Саме тому, ми класифікували наявні історизми на «політичні» та «неполітичні». Перші були поділені за періодом їхньої появи у японському лексиконі та найбільшій актуальності у використанні. Другі також були класифіковані на різноманітні категорії для зручності. Завдяки цьому, ми змогли побачити, що до історизмів належать слова, які належать до минулого політичного життя країни, їхніх традицій, стародавніх речей, зброї, тощо.

Класифікувавши наявні архаїзми, було виявлено, що багато з них є саме іменниками, бо позначали предмети, які все ще присутні у сучасному житті, але з новою назвою. Не дивлячись на це, інші частини мови також можуть бути замінені через вплив часу (у нашому випадку це були дієслова і прикметники), але потреба їх заміни не є настільки частою.

Розглянувши застарілі слова, які все ще можуть використовуватись у сучасності, було виявлено, що вони використовуються для глибшого опису характеру людини, події, тощо. Ці слова додають шарму та поетичність у мову.

Таким чином можемо прийти до думки, що більшість історизмів та архаїзмів свідчить про глибоку зв'язаність мови з історією та культурою Японії. Вивчення цих мовних явищ допомагає краще зрозуміти японську культуру, її еволюцію через час, а також значно поповнити словниковий запас.

ВИСНОВОК

Метою даної курсової роботи було проаналізувати японські застарілі слова та виявити можливість використання їх у сучасному мовленні.

У першому розділі ми визначили, що застарілі слова поділяються на архаїзми (слова, які вийшли з активного вжитку тому, що їх із різних причин витіснили інші слова) та історизми (слова, що служать назвами таких предметів, явищ і тощо, які зникли і не використовуються у сучасності). Дізнались, що існує багато типів архаїзмів і вони можуть мати певні функції у художніх творах. Також виявили, що застаріла лексика поділяється на активну і пасивну. Проаналізували методологію дослідження застарілих слів.

У другому розділі ми проаналізували багато історизмів та архаїзмів, у яких були виявлені їхні сучасні еквіваленти. В результаті класифікації застарілих слів був виявлений прямий зв'язок історизмів з політичним життям Японії та стародавніми традиціями, речами. Класифікували архаїзми і виявили, що більшість з них є іменниками. Також детально проаналізували застарілі слова, які можуть використовувати в наші дні, їхні значення. Виявили, що знання цих слів може значно допомогти у поглибленому описі явищ, людей, тощо. Поповнити словниковий запас та показати обізнаність людини.

Виявлено, що використання історизмів та архаїзмів в японській мові не лише збагачує лексичний арсенал, а й відображає традиції, звичаї та історичний контекст країни. Ці елементи мови відтворюють давні поняття та образи, що сприяє збереженню культурної спадщини та ідентичності.

АНОТАЦІЯ

この論文のテーマは「日本語の古語と死語」だ。目的は、日本語の歴史語彙と古語を分析し、それらの現代的な対応物を見つけ、現代の言語での利用可能性を検討することだ。

第1章では、「古語」と「死語」について学ぶ。古語の方法論を理解した。

第2章では、古語を分析し、分類する。死語と古語の区別を詳しく見た。現代でも使用されている古い言葉を分析する。

結果として、古い言葉が日本の歴史と文化と直接関連していることがわかった。これらは日本の文化をより良く理解し、語彙を充実させるのに役立つ。

キーワード: 古語、死語、時代遅れの語彙、古語の方法論、新造語、死語の分類

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "АКТИВНА І ПАСИВНА ЛЕКСИКА. ЗАСТАРІЛІ СЛОВА". Naurok. Відновлено з <https://naurok.com.ua/urok-aktivna-i-pasivna-leksika-zastarili-slova-285627.html>
2. Асадчих О.В. (2017) Сучасний стан навчання японської мови для академічних цілей в мовних ВНЗ України (Стаття від Київського національного університету імені Тараса Шевченка), Київ
3. Білодід І.К. (1973) Сучасна українська літературна мова: лексика і фразеологія. Київ: Видавництво «НАУКОВА ДУМКА».
4. Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. (2012) Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс том 1. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
5. Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. (2012) Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс том 2. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
6. Ющук І.П. (2004) Українська мова. Київ: Либідь.
7. Пашенько Н.Л. (1996) Історизми та архаїзми у сучасних художніх текстах. Одеса.
8. Archaism and antiquarianism in Korean and Japanese art. Відтворено з <https://archive.org/details/archaismantiquar0000unse>
9. Glossary of Japanese Historical Terms. Відновлено з <https://jref.com/articles/glossary-of-japanese-historical-terms.319/>
10. JapanDict Kanji. Відновлено з <https://www.japandict.com/?s=%23arch>
11. Japanese histionary “Historist”. Відновлено з https://www.historist.jp/word_w_re/page/2/
12. Japanese History glossary. Відновлено з <https://www.translationdirectory.com/glossaries/glossary233.php>

13. Japanese kanji dictionary. Відновлено з https://jitenon.com/word/7939#google_vignette
14. Published by The National Institute for Japanese Language (2009). An introduction to The National Institute for Japanese language (Fifth Edition), Tokyo: Видано Інститутом японської мови
15. Weblio 古語辞典. Відтворено з <https://kobun.weblio.jp/>
16. 記事ブローグー死語の意味と一覽. Відновлено з <https://xn--3kq3hlnz13dlw7bzi.jp/obsolete-word/>
17. 記事“昔の言葉 使われなくなったのに「知らないの？」” Відновлено з <https://cblog.benesse.ne.jp/miraika/2022/11/dead-language.html>